

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету соціальної педагогіки та психології

О. В. Пономаренко
(підпис) (ініціали та прізвище)

20

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ГЕНДЕРНОЇ ОСВІТИ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

підготовки магістрів
очної (денної) та заочної (дистанційної) форм здобуття освіти
спеціальності 053 «Психологія»
освітньо-професійна програма «Психологія»

Укладач: Голованова Т.П., к. нед. н., доцент, доцент кафедри педагогіки та психології освітньої діяльності

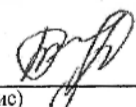
Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри педагогіки та психології освітньої діяльності

Ухвалено науково-методичною радою
факультету соціальної педагогіки та психології

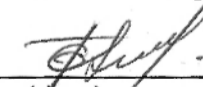
Протокол № 1 від "29" серпня 2023 р.
Завідувач кафедри педагогіки та психології освітньої діяльності

О. І. Іваницький
(підпис) (ініціали, прізвище)

Протокол № 1 від "30" серпня 2023 р.
Голова науково-методичної ради факультету соціальної педагогіки та психології

Т. В. Турбар
(підпис) (ініціали, прізвище)

Гарант освітньої програми

(підпис) (ініціали, прізвище)

2023 рік

1. Опис навчальної дисципліни

1	2	3	
Галузь знань, спеціальність, освітня програма рівень вищої освіти	Нормативні показники для планування і розподілу дисципліни на змістові модулі	Характеристика навчальної дисципліни	
		очна (денна) форма здобуття освіти	заочна (дистанційна) форма здобуття освіти
Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки	Кількість кредитів – 3	Дисципліна вільного вибору здобувача освіти в межах спеціальності	
Спеціальність 053 Психологія	Загальна кількість годин – 90	Семестр:	
		3 -й	3 -й
Освітньо-професійна програма «Психологія»	Змістових модулів –4	Лекції	
		-	4 год.
Рівень вищої освіти: магістерський	Кількість поточних контрольних заходів – 8	-	4 год.
		Самостійна робота	
		-	82 год.
		Вид підсумкового семестрового контролю: залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Теоретико-методологічні засади гендерної освіти» є поглиблення зв'язку теоретичних знань щодо гендерної рівності в освіті з реальним процесом гендерної соціалізації; вироблення у студентів практичних навичок і вмінь до практичної реалізації засвоєних знань з гендерної освіти.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Теоретико-методологічні засади гендерної освіти» є:

- ознайомитися з основними теоріями гендерної соціалізації, оволодіти науковою термінологією гендерного підходу в освіті;

- опанувати вміннями знаходити відмінності між статево-рольовим та гендерним підходами в освітньому середовищі, перелічувати основні компоненти цих підходів;
- засвоїти сутність понять; гендерна освіта, гендерне виховання, гендерна культура, дискримінація, насильство;
- усвідомити сутність та практичне значення інтерактивних вправ з гендерної освіти;
- виробити вміння використовувати поведінкові прийоми для того, щоб слугувати моделлю гендернокомпетентної поведінки;
- прищепити студентам навички використання українських сайтів та платформ з гендерної проблематики під час підготовки творчих завдань з дисципліни.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен набути таких результатів навчання (знання, уміння тощо) та компетентностей:

Заплановані робочою програмою результати навчання та компетентності	Методи і контрольні заходи
1	2
Результати навчання: ЗК 5. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності	Пояснювально-ілюстративний метод навчання (лекція, пояснення, бесіда, робота з книгами / джерелами, інструктаж) Дослідницький метод навчання (самостійна робота) Контрольний захід: індивідуальні завдання, опитування, виконання письмових завдань.
СК 5. Здатність організувати та реалізувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології	Пояснювально-ілюстративний метод навчання (лекція, пояснення, бесіда, робота з книгами / джерелами, інструктаж) Дослідницький метод навчання (самостійна робота) Контрольний захід: індивідуальні завдання, опитування, виконання письмових завдань.
СК 7. Здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності	Інтерактивні методи навчання (робота в парах та групах, коло ідей, мозковий штурм, навчаючи учись, дерево рішень, мікрофон, асоціативний куш, рольові ігри та імітаційні моделювання, технології опрацювання дискусійних питань). Контрольний захід: індивідуальні завдання, опитування, виконання презентацій.

СК 9. Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями	Пояснювально-ілюстративний метод навчання (лекція, пояснення, бесіда, робота з книгами / джерелами, інструктаж. Інформаційно-комунікаційні та хмарні технології. Контрольний захід: індивідуальні завдання, опитування, виконання презентацій, тестування.
СК 10. Здатність розробляти та впроваджувати інноваційні методи психологічної допомоги клієнтам у складних життєвих ситуаціях	Метод - пояснювально-ілюстративний (надання інформації); метод проблемного викладу (постановка проблемного завдання), дослідницький, частково-пошуковий. Метод контролю і самоконтролю (метод усного контролю, метод письмового контролю). Контрольний захід: індивідуальні завдання, опитування, виконання презентацій, тестування.
ПРН 6. Розробляти просвітницькі матеріали та освітні програми, впроваджувати їх, отримувати зворотній зв'язок, оцінювати якість	Інтерактивні методи навчання (робота в парах та групах, коло ідей, мозковий штурм, навчаючи учись, дерево рішень, мікрофон, асоціативний куц, рольові ігри та імітаційні моделювання, технології опрацювання дискусійних питань). Контрольний захід: індивідуальні завдання, опитування, виконання презентацій, тестування.

Міждисциплінарні зв'язки

Міждисциплінарні зв'язки курсу «Теоретико-методологічні засади гендерної освіти» базуються на таких дисциплінах, як: «Психологія професійної свідомості», «Етнопсихологія», «Індивідуальне психологічне консультування», «Психологія організацій». Курс «Гендерні компетентності педагога» виступає базою для виробничої практики студентів.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Освіта і гендер.

Гендерна освіта як наукова галузь. Предмет гендерної освіти. Важливість гендерної рівності для системи освіти України. Практичні питання рівних прав та можливостей в системі освіти України. Нормативно-правова база у сфері освіти України. Міжнародно-правове забезпечення гендерної рівності в освіті.

Змістовий модуль 2. Теоретичні засади гендерної соціалізації в освіті.

Теоретичні засади гендерної соціалізації. Типи гендерної ідентичності: маскулінний, фемінінний, андрогінний, недиференційований (С.Бем). Гендерні ролі. Гендерні стереотипи. «Прихований навчальний план». Освіта як агент

формування гендерних ролей. Негласний поділ навчальних предметів на «чоловічі» / «жіночі» та формування професійних очікувань від хлопців та дівчат. Талановиті дівчата та феномен «угасання талановитості».

Змістовий модуль 3. Гендерні стереотипи, гендерна дискримінація та насильство в освіті.

Гендерні стереотипи як різновид соціальних стереотипів. Функції гендерних стереотипів. Гендерні стереотипи та упередження в освіті. Критичне ставлення та вміння аналізувати застарілі гендерні стереотипи, механізми їх відтворення. Методи подолання гендерних стереотипів та упереджень в освіті. Гендерна дискримінація та насильство в освіті. Види гендерного насильства. Мовний сексизм. Методи подолання гендерної дискримінації та насильства в освіті. Протидія булінгу в освіті.

Змістовий модуль 4. Інтегрування гендерного підходу в освіту.

Інтерактивні технології гендерної освіти та просвіти. Інтерактивне заняття як модель навчання. Техніки проведення інтерактивного заняття. Структурні вправи. Рухливі ігри та розминки. Переваги роботи в колі. Урахування гендерного компонента в просвітницькій роботі. Організація та проведення виховних заходів з гендерної тематики (конференції, форуми, бесіди, рольові ігри, тренінги). Гендерна експертиза та гендерний моніторинг навчальних програм. Проведення гендерного аудиту діяльності закладу освіти.

4. Структура навчальної дисципліни

Змістовий модуль	Усього годин	Аудиторні (контактні) години						Самостійна робота, год		Система накопичення балів		
		Усього годин	Лекційні заняття, год		Практичні заняття, год		Теор. зав-ня, к-ть балів			Практ. зав-ня, к-ть балів	Усього балів	
			о/д ф.	з/дист ф.	о/д ф.	з/дист ф.						
1	15			1		1		13	4	6	10	
2	15			1		1		13	4	16	20	
3	15			1		1		13	4	6	10	
4	15			1		1		13	4	16	20	
Усього за змістові модулі	60			4		4		52	16	44	60	

Підсумковий семестровий контроль залік	30						30				40	
Загалом	90							100				

5. Теми лекційних занять

№ змістового модуля	Назва теми	Кількість годин	
		о/д ф.	з/дис т ф.
1	2	3	4
1	Гендерна освіта як наукова галузь.		1
2	Освіта як агент формування гендерних ролей		1
3	Гендерна дискримінація та насильство в освіті.		1
4	Інтерактивні технології гендерної освіти та просвіти		1
Разом			4

6. Теми практичних занять

№ змістового модуля	Назва теми	Кількість годин	
		о/д ф.	з/дис т ф.
1	2	3	4
1	Гендерна освіта як наукова галузь.		1
2	Освіта як агент формування гендерних ролей.		1
3	Гендерна дискримінація та насильство в освіті.		1
4	Інтерактивні технології гендерної освіти та просвіти		1
Разом			4

7. Види і зміст поточних контрольних заходів

№ змістового модуля	Вид поточного контрольного заходу	Зміст поточного контрольного заходу	Критерії оцінювання**	Усього балів
1	2	3	4	5
1	Теоретичне завдання Тестування	Перевірка знань зі змістового модуля 1:	Знання основних понять змістового модуля 1. 4 питання , кожне оцінюється в 1 бал	4
	Практичне завдання	Підготувати презентацію на одне із питань практичного заняття 1.	Обґрунтування студентом методичних особливостей презентації (послідовність матеріалу, проблемність викладу) та її візуального ряду	6
Усього за ЗМ 1 контр. заходів	2			10
2	Теоретичне завдання Тестування	Перевірка знань зі змістового модуля 2:	Знання основних понять змістового модуля 2. 14 понять, кожне оцінюється в 1 бал.	14
	Практичне завдання -	Підготувати презентацію на одне із питань практичного заняття 2:	Обґрунтування студентом методичних особливостей презентації (послідовність матеріалу, проблемність викладу) та її візуального ряду	6
Усього за ЗМ 2 контр. заходів	2			20
3	Теоретичне завдання Тестування'	Перевірка знань зі змістового модуля 3:	Знання основних понять змістового модуля 3. 4 питання , кожне оцінюється в 1 бал	4
	Практичне завдання -	Підготувати презентацію на одне із питань практичного заняття 3.	Обґрунтування студентом методичних особливостей презентації (послідовність матеріалу, проблемність викладу) та її візуального ряду	6
Усього за ЗМ 3 контр. заходів	2			10
4	Теоретичне завдання Тестування	Перевірка знань зі змістового модуля 4:	Знання основних понять змістового модуля 4. 14 понять, кожне оцінюється в 1 бал.	14
	Практичне завдання	Підготувати презентацію до лекції 4.	Обґрунтування студентом методичних особливостей презентації (послідовність матеріалу, проблемність	6

			викладу) та її візуального ряду	
Усього за ЗМ 4 контр. заходів	2			20
Усього за змістові модулі контр. заходів	8			60

8. Підсумковий семестровий контроль

Форма	Види підсумкових контрольних заходів	Зміст підсумкового контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
Залік	Теоретичне завдання	Питання для підготовки: правове забезпечення гендерної рівності, основи теорії гендера, гендерної соціалізації, гендерного виховання, гендерної освіти, інтерактивні технології гендерної освіти, гендерна роль, гендерні стереотипи, гендерна ідентичність, булінг, насильство, дискримінація, гендерний аудит, професійні компетенції з гендерної рівності в освіті, гендерний підхід в освіті.	Відповідь на тестові питання в системі Moodle (40 питань по 0,5 бала). Кількість балів підраховується згідно з відсотковим коефіцієнтом із розрахунку 100% правильних відповідей – 20 балів.	20
	Практичне завдання	Вимоги до есе. 1. Обсяг —2 сторінки тексту. Структура есе. Есе складається з таких частин — вступ, основна частина, висновок. Вступ —	Максимальна кількість балів за 1 есе – 4, які нараховуються за виконання таких	20

		<p>обґрунтування вибору теми есе. Основна частина — теоретичні основи обраної проблеми й виклад основного питання. Ця частина припускає розвиток аргументації й аналізу, а також обґрунтування їх, виходячи з наявних даних, інших аргументів і позицій. Висновок — узагальнення й аргументовані висновки до теми тощо. Підсумовує есе або ще раз вносить пояснення, підкріплює зміст і значення викладеного в основній частині.</p>	<p>частин роботи:</p> <ul style="list-style-type: none"> • правильне визначення основної проблеми – 0,5 б.; • правильне визначення мети та завдань – 0,5 б.; • логічність, послідовність викладення матеріалу – 0,5 б.; • самостійно проведений аналіз цієї проблеми з використанням концепцій – 1 б.; • доцільність запропонованих висновків – 1 б.; • дотримання вимог есе – 0,5 б. 	
<p>Усього за підсумковий семестровий контроль</p>				<p>40</p>

8. Рекомендована література

Основна:

1. Желіба О. В. Освіта і гендер: навч.-метод. посіб. / О. В. Желіба. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2019. 256 с.
2. Заграй Л. Теорії гендеру: гендерні дослідження у психології : навчальний посібник. Івано-Франківськ : ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника»; ФО-П Петраш К., 2019. 264 с.
3. Запобігання та протидія проявам насильства: діяльність закладів освіти. Навчально-методичний посібник/ Андрєєнкова В.Л., Байдик В.В., Войцях Т.В., Калашник О.А. та ін. К.: ФОП Нічога С.О. 2020. 196 с.
4. Пометун О. І. Урок, що розвиває критичне мислення. 70 методів в одній книзі: навчально-метод. посібник. Київ, 2020. 104 с.
5. Пихтіна Н. Основи педагогічної техніки К.: Центр навчальної літератури, 2019. 316 с.

Додаткова:

1. Байдюк Н. В. Використання інноваційних інтерактивних технологій гендерної освіти у процесі професійної підготовки майбутніх педагогів. *Педагогіка та психологія*, 1, 2020. С.59-62. URL://nbuv.gov.ua/UJRN/nvmdupp_2019_1_16
2. Винярчук О., Кізь О. Гендерні упередження вчителів як чинник дискримінації учнів за статевою ознакою. Професіоналізм фахівця-дослідника із соціальної роботи : альманах наукових праць за матеріалами наук. конф., 15 січ. 2020 р. Переяслав (Київська обл.): Домбровська Я.М., 2020. С. 22–35.
3. Вихор С. Формування гендерної стратегії в управлінні закладом загальної середньої освіти. Актуальні проблеми управління закладами освіти в контексті стратегії модернізації освітньої галузі: колективна монографія / за ред. В. П. Кравця, Г. М. Мешко. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2020. С. 143-160. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/16323/1/Monograf_Meshko_in_2020.pdf#page=143

4. Дороніна Т. О. Стратегія упровадження гендерної рівності та недискримінації у сфері освіти «Освіта: гендерний вимір – 2020». *Гендерна парадигма освітнього простору*, 2020. №3-4. С. 7-22.
5. Дрожжина Т. Гендерна експертиза уроку в загальноосвітньому навчальному закладі – шлях до впровадження гендерних підходів. *Гендерна парадигма освітнього простору*. 2018. Вип. 2. С. 55–58. URL: <https://doi.org/10.31812/gender.v2i2.2177>
6. Кізь О. Утвердження культури рівних прав та можливостей в контексті людиноцентричної освітньої парадигми. *Духовно-інтелектуальне виховання і навчання молоді в ХХІ столітті : міжнародна колективна монографія / за заг. ред. проф. В. П. Бабича, проф. Л. С. Рибалко*. Харків : ВНОТ, 2019. С. 201–206.
7. Оксана Кікінежді, Світлана Вихор, Галина Жирська. Актуальні питання розвитку гендерної освіти в Україні. Online Conference "Topical issues of society development in the turbulence conditions" (May 30, 2020) on the VSEMV's web-site URL: http://www.vsemvs.sk/portals/0/Subory/Conference%20Proceedings_VSEMV's_30.5.2020.pdf
8. Кравець В. До проблеми гуманізації освітньо-виховного простору сучасної української школи / В. Кравець, О. Кікінежді, І. Шульга // *Освітологія*. 2018. № 7. С. 15-21. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ocvit_2018_7_4.
9. Основи теорії гендеру: юридичні, політологічні, філософські, педагогічні, лінгвістичні та культурологічні засади: монографія / кол. авт.; ред. Л. Р. Наливайко, І. О. Грицай. К.: «Хай-Тек Прес», 2018. 348 с.
10. Сучасні стратегії гендерної освіти в умовах євроінтеграції : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції, 10–11 вересня 2020 р. / Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка ; за заг. ред. В. П. Кравця, О. М. Кікінежді. Тернопіль : ТНПУ, 2020. 288 с.
11. Голованова Т. П. Safety of the educational environment: professional competences of future teachers in combating bullying. *Вісник Запорізького*

національного університету. Педагогічні науки. . 2020. № 34(1). С. 324-329.
URL: <http://journalsofznu.zp.ua/index.php/pedagogics/article/view/1479/1421>.

Інформаційні ресурси:

1. Уряд схвалив Стратегію впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року та затвердив операційний план з її реалізації на 2022 - 2024 роки
URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/uryad-shvaliv-strategiyu-vprovadzhennya-gendernoyi-rivnosti-u-sferi-osviti-do-2030-roku?fbclid=IwAR3KRynj4XK2ATcfvaU7ze2zANMHtRfUs7Ud-3R9CFKIftti6CitjSaKBPw>
2. Порадник для гендерних радників і радниць URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/18%20-%20Department/18%20-%20PDF/2023/25.08.2023/poradnik-dlya-radnikov-1-1.pdf>
3. Порадник для професійного наукового зростання освітян / за ред Петровського О. М., Трубавіної І. М. URL: <https://zenodo.org/record/8222080>
4. Словник Європейського інституту з гендерної рівності / пер. М. Бабак, О. Давліканової, М. Дмитрієвої, Л. Компанцевої, М. Козир, К. Левченко, М. Скорик, О. Сулової. Київ : «Вістка», 2021. 170 с. URL: https://sites.znu.edu.ua/znu_news//dodatok/00/slovnuk-gendernyy9-03-1-43.pdf
5. Гендер в деталях. URL: <https://genderindetail.org.ua/library/osvita/naukovo-populyarne-vidannya-pedagogini-1341615.html>
6. Теоретико-методологічні засади гендерної освіти. НМКД СЕЗН ЗНУ (презентаційний курс лекцій, методичні рекомендації до семінарських занять та самостійного вивчення дисципліни, тестові завдання для поточної атестації та підсумкового контролю знань). URL: <https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=4191>